بسم الله الرحمن الرحيم

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު
ދިވެހިރާއްޖެ

ޝަރީޢަތް ނިންމުން

- **ޤަޟިއްޔާ ނަންބަރު:** 2023/HC-B12/17
- **އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް:** ޢަބްދުﷲ ނާޒިމް ޢަބްދުލްވައްހާބް / ހއ. ސާލިހީރުހަގުގެ، ބާރެ
- **އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ފަރާތް:** ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް
- **ޝަރީޢަތުގެ ބާވަތް:** ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން

މައްސަލަ ބެލި ފަނޑިޔާރުންގެ މަޖިލިސް:
ފަނޑިޔާރު ޙަސަން ޝަފީޢު
ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް
ފަނޑިޔާރު ޢީބާނާޒް ޢަޒީޒު

ނިމުނު ތާރީޚު: 20 ރަމަޟާން 1444
11 އެޕްރީލް 2023

ހައިކޯޓުގައި ޤަޟިއްޔާ އިސްތިމާޢު ކުރެވުނު ތާރީޚު: 30 ޝަޢުބާން 1444 / 22 މާރިޗު 2023

- **އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު މައްސަލަ:**
- **ނަންބަރު:** 145-B9/SHN(410,411-2020)/2023/03
- **ނިންމި ކޯޓު:** ކްރިމިނަލް ކޯޓު
- **ބާވަތް:** ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި ނިންމި ނިންމުން
- **ހުށަހެޅުނު ތާރީޚް:** 17 އޮގަސްޓު 2021
- **ނިމުނު ތާރީޚް:** 21 ފެބުރުއަރީ 2023

އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތް

ޢަބްދުﷲ ޝާހިދު ޢަބްދުލްޤައްޔޫމް / މއ. ކާމިނީހުއަގެ، މާލެ

ވަކީލު ވަކިލުން:

އަލްއުސްތާޛު ޢަބްދުﷲ ސާއިޤު / ނަސީމް މަންޒިލް، ގ.ނަށައިވީ

އަލްއުސްތާޛު އާދަމް ސަލީމް / މަލީޢު، ދ.ޝާއިރާބާދު، ހ.ދ.އަތޮޅު އިސްދޫ، ބ.ތުޅާދޫ

އަލްއުސްތާޛު އާދަމް އާޒިމް / ދާރުލްނަޖާތު، ބ.ތުޅާދޫ

އިސްތިއުނާފަށް ޖަވާބުދާރީ ފަރާތް

ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް

ވަކީލު ވަކިލުން:

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޙަސަން ޝަރީފް

ސީނިއަރ ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ މުޙައްމަދު ސަޢުދީ

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އާމިނަތު ޝަހުމާ ނަޞީރު

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޙުސައިން ޝާމިޙު

ޕަބްލިކް ޕްރޮސިކިއުޓަރ އާމިނަތު އަފްޢާ

ޓެގް – ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން – ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާ- ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 43 ވަނަ މާއްދާ- އިސްތިއުނާފީ އޮތޯރިޓީ- ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު) ނަޒާހާތް ތަޙުޤީޤުކުރުން

ފަނޑިޔާރު އަސްލަމް ޝަރީފުގެ ރައުޔު

ތަޢާރުފު

1. މިއީ، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(410,411-2020)/2023/03 "ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ނިންމި ނިންމުން" އިސްތިއުނާފުކުރުމަށް އެދި މާލެ / [illegible]، ޢަބްދުﷲ ނާޒިމް އަބްދުއްރައްޒާޤްގެ[1] ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުން ބެލެވުނު މައްސަލައެކެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތަކީ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހެވެ.

ކުރިމަތިލާފައިވާ ދަޢުވާ

2. ދައުލަތުން، ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއްޢުޤޫބާތު)ގެ 510 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާ ޚިލާފަށް، އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުންނާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 2/2000 (ކޮރަޕްޝަން ހުއްޓުވުމާއި މަނާކުރުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 11 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ރިޝްވަތު ޤަބޫލުކުރުމުގެ ކުށާއި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 10/2014 (މަނީ ލޯންޑަރިންގ އަދި ޓެރަރިޒަމަށް ފައިނޭންސްކުރުން ހުއްޓުވުމުގެ ޤާނޫނު)ގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި އެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރާ ޚިލާފަށް، އެ ޤާނޫނުގެ 53 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ)ގެ ދަށުންނާއި، އެ ޤާނޫނުގެ 62 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި (6) ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން މަނީ ލޯންޑަރިންގގެ ކުށުގެ ދަޢުވާ ޢަބްދުﷲ ނާޒިމް އަބްދުއްރައްޒާޤްގެ މައްޗަށް 2020 ޖޫން 28 ވަނަ ދުވަހު ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އުފުލާފައިވެއެވެ. މި ދައުވާތައް ބަލަމުންދަނީ އެ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 410,411/Cr-C/2020 މައްސަލައިންނެވެ.

---

[1] ދ.ރ.ކ ނަންބަރު A054800

3. [illegible] [illegible] [illegible] މައްސަލާގައި އަބްދުﷲ ޝާހީން އަބްދުލްވައްހާބުގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގެ [illegible] ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުއްވިއެވެ.

3.1 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ވަކި ހެއްކަކީ ޝަރީޢަތަށް [illegible] ހެކި ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި،

3.2 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދަޢުވާ އުފުލުމުގައި ނުވަތަ ދަޢުވާ ހުށަހަޅާ ގޮތުގައި އުނިކަން ހުރުމުން ދަޢުވާ [illegible] ނުގެންދެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި،

3.3 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 4 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ދަޢުވާ ވަކިކޮށްދިނުމަށް އެދި،

3.4 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުކުމް ބާޠިލުކޮށްދިނުމަށް އެދި ހުށަހަޅުއްވައެވެ.

4. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަންބަރު 145-B9/SHN(410,411-2020)/2023/03 ޝަރީޢަތުގެ [illegible] ހުށަހަޅާ [illegible] ނިންމުމުން ނިންމާފައިވަނީ އަންނަނިވި ގޮތަށެވެ.

> "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަބްދުﷲ ޝާހީން އަބްދުލްވައްހާބުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ނިންމީމެވެ."

5. މި އިސްތިއުނާފީ ޤަޟިއްޔާއަކީ އަބްދުﷲ ޙާމިދު އަބްދުލްވައްހާބުގެ ފަރާތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅުއްވި[2] އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ބަލާ ޤަޟިއްޔާއެކެވެ.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތައް

6. މި ޤަޟިއްޔާގައި ހައްލުކުރަންވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކަކީ:

6.1 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ޝަރީޢަތުގެ ކޭސް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ 1 ވަނަ ނުކުތާގައި، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން ބައެއް ހެކި (އަޙްމަދު އަލީފް އަބްދުލްމުޙުސިން އާއި އަބްދުﷲ ޒާހިދު ނަޒީރު ދަރުބާރު ހެކިބައެއް) ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަތުމަށްފަހު އެ ހެކިވެރިޔާ ސަބަބެއް ބަޔާންކޮށް ބާލައިނުލާ، އެ ހެކިބައެއް ބަލައި ނުގަނެވުނު ސަބަބު އާއްމުކޮށް ނުދެނެ ކަމަށް ބާރުއަޅައިފައިވުން، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2022/SC-A/75 އިސްތިއުނާފު އިޖުރާތު މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ހަރަކާތްތެރިވާ ދައުލަތާ ގުޅުންހުރި އިޖުރާއީ ހައްޤާއި، ދައުލަތުގެ މައުސޫލު ގުޅުއްވައިލުމާއި، އިޖުރާއީ ހައްޤު ހިފެހެއްޓުން ނުވަތަ އުސޫލު ފަހަނަޅާ ބާރެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ނަމަ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/54 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް ޝަފީޤު) މައްސަލައިގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ އެއްގޮތަށް ޙަޤީޤަތުގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގެ ތެރޭގައި ނިންމަވައިދެއްވުމަށް، ފާހަގަކުރަން ނިންމުމަށް ދޭހަވާ ސަބަބު ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދީފައި ނުވާތީ، އެ ހުކުމުގެ ބާޠިލު ނުވަތަ ނިންމުމަށް ނިންމާފައިވުން.

---

[2] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(410,411-2020)/2023/03 ޝަރީޢަތުގެ ކޭސް ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ ދިފާޢީ ނިންމުން

6.2 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ސަބަބުތަކުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ 1 ވަނަ ނުކުތާގައި، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން އަނބުރާ އެދިފައި އަބްދުލްމަޖީދުއާއި، އަބްދުالله ޒިޔާދު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ)ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ސަބަބުތަކެއް ބަލައިގަތުމުން އެދިފައިވާ ސަބަބުތަކަށް ބަލާއިރު، ޖިނާއީ ކުށެއް ސާބިތުކުރުމުގެ އިޖުރާއާތުގައި، އަދި އަދުލުއިންސާފުގެ ޤާނޫނީ މުއްދަތު ދިނުމަށް ބޭނުން މަސްލަހަތު ދަނޑިވަޅު ޤާނޫނުން ކުރިމަތިވާނަމަ އެ ޤާނޫނުން ކުރެވޭ ހިނގާފައިވާ ޖިނާއީ ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކުރުމުގައި "ދަލީލު" ކަމަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ބަޔާން ދޭނެ އުސޫލު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2011/SC-A/23 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޙަސަން އަބްދުالله އަލި އިބްރު ފިރުން) ޤާސިމްއާގައި ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާނެ، މި މައްސަލަ ހުށަހެޅި ސަބަބުތަކުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމާމެދު ގޮތް ނިންމުމުގެ ކުރިން 18 ޖަނަވަރީ 2023 ވަނަ ދުވަހު އަމަލުކުރަން ފަށާފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހެކީގެ ޤާނޫނު) ގައި، ހެކި ބަލައިގަނެވޭނެ ގޮތުން އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން މަސްއޫލުވާ ބާރު ފުރިހަމަކޮށްދީ އެއްވެސް، އަދި އަމަލުކުރަން ފުރުސަތު ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ހެކި ބަލައިގަނެވޭނެ ގޮތުން ހުށަހެޅުމަށް ހުށަހެޅުމުގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ފުރުސަތު ދިނުމަށްފަހު އެވެ، އަދި އެ ޤާނޫނުގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ކަށަވަރުވެގެން ހުރިހާ ނަގައިގެން ނަރުދަނު ކަމަށް ބަލައިގަނެވިފައިވާ ގޮތަކީ ދިހަ ދުވަސްކަމެއް ސަބަބުތަކަށް ބަލައިގަނެވިފައިވާން.

6.3 އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓަށް ހުށަހެޅި ސަބަބުތަކުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ 4 ވަނަ ނުކުތާގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުކި ހަމަކުރިނދެކު އަދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގައި ގޮތް ނިންމުމުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 129 ވަނަ މާއްދާ ނަޤައިދީން މަނާކޮށް އަދި ނަޤައިދީން ބަލައިގަތުން، އެދެ ބެލުމުން އަންޖު ހުށަހެޅުމުގައި ހުރިހާ ހުށަހެޅުމަށް ބަލައި ނަގައިދޭން ނިންމާފައިވާއިރު، ހުށަހެޅުމަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ނިންމުމެއް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓު

ނަންބަރު 2022/HC-B12/54 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އިބްރާހީމް ޙަމީދު) މައްސަލާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޢުޤޫބާ ދިނުމަށް، ފަނޑިޔާރުގެ ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު ބަޔާންކުރުމަކީ ނުވަތަ ހުކުމްކުރުމުގައި ބަލައި ނުޖެހުމަށް ނިންމާފައިވުން.

އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ފާހަގަކުރި ކަންކަން

ފުރަތަމަ ނުކުތާއާ ގުޅޭ

7. ސަރުކާރުގެ ކުރިން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުންތަކުގެ ފުރަތަމަ ނުކުތާއާ ގުޅިގެން، ދަށު ކޯޓުން ކޮންމެ ހެއްކެއް ވަކިވަކިން ބަލައި، އެ ހެއްކަކީ މައްސަލައިގެ މައުޟޫޢާ ގުޅުންހުރި ހެއްކެއްތޯ ނުވަތަ ނުންތޯ ބަލާފައިނުވާކަމާއި، އަދި ބަދަލުގައި ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ ޖުމުލަކޮށްލަމުން އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން ބުނެއެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ އިސްމާޢީލް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[3] ޤަޟިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު އަޖާޒާރާ ޖާރީގެ ޢަދުލުގެ 31 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުޞޫލާ އެ ނިންމާފައިވާކަމާއި، އަދި ހެއްކަކީ ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާގެ މައްސަލައިގެ ގުޅުން ނެތް ހެއްކެއް ކަމަށް ބުނެ ހުށަހެޅުއްވުމުގެ ތަފާތުވަނީ، އަދާލަތު ބަލައިނުލުމަކީ ކެންސަރ ހެއްކެއް ވަކިވަކިން ބަލައި އެއީ ހުށަހެޅިފައިވާ ދަލީލުތައް ގުޅުންހުރި އިތުބާރުހުރި ހެއްކެއްތޯ ނުވަތަ ނުންތޯ ނުވަތަ ދަށުކޯޓުގެ މައްސަލައިގެ ގުޅުންހުރި އިތުބާރުހުރި ހެއްކެއްތޯ ބަލައި އެގޮތުން ކުރުން ހެއްކެއް ވަކިން އެއީ އެކްސްޕާޓް ހުށަހެޅުނު ނުވަތަ ދަށުކޯޓުން މި މައްސަލާގައި ހުށަހެޅިފައިވާ، ބަދަލުގައި އަދި ނިންމާފައިވާކަމާއި ޖުމުލަކޮށް، މައްސަލަ ބެލި އެއްވެސް ހެއްކެއް ވަކިވަކިން ބަލާފައި ނެތްކަމަށް ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

---

[3] 2022/SC-A/75

8. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ފުލްބެންޗުން ނިންމާފައިވާ ޤަޟިއްޔާ ލ. ޖިނާޔާތް ތަފާސީލް4 ގެ ސިއްރާގެ އަދުލުވެރިކަމާ ބެހޭގޮތުން، ފަނޑިޔާރު ނިންމާ ނިންމުންތަކަށް ވާސިލުވާ ސަބަބު ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްދިނުމަކީ ޢަދުލު ފަނޑިޔާރުން ތަޢާމުލުވުމުގެ މަސައްކަތުގެ ބައިވެރިވާ ބައިތައް ބޭނުންކުރުމާމެދު ބަޔާންކޮށްދެވޭނެ ގޮތުގެ ތެރެއިން ހިމެނޭ، ފަނޑިޔާރު ބަލައިގަނެވޭ ކަމަކަށް ގަބޫލުކުރެވޭނެ ވަސީލަތަކީ އެއީ ކުރިމަތިވާ ޤަޟިއްޔާތަކުގައި ބައްލަވާ ކަމެއްކަމަށާއި މި އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ އަންގަމުން އިސްތިއުނާފު ލ. ތަޢާރަފް އަދި ހަސަން5 ގެ ސިއްރާގައިވެސް ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމަށާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ޖިނާޔާތް ތަފާސީލް ގެ ސިއްރާގައި، ނިންމުމަށް ވާސިލުވި ސަބަބު ބަޔާންކުރުމަކީ ޝަރުޢީ މަޤާމު ހުރިހާ ފަރާތަކަށް ހުރިހާ ގޮތަކުން ނުލިބޭ ގޮތެއް ލިބިދޭ ހުރިހާ ކަމަށް ނިންމުމަށް ޝަރުޢީ ކަމުގެ ޙައްޤު ހާމަކަމާ ގުޅިގެން ކުރެވޭ ކަންކަމެއްކަމަށާއި، މި އުސޫލު މި މަސައްކަތް ތަޢާރުފުކުރުމުން، މި މަސައްކަތުގައި ފަރާތްތަކުގެ ޙައްޤު ހިމާޔަތް ކުރެވޭ ހުރިހާ ކަމެއް ބަލައިގަތުމަށް ލިބިދޭކަމެވެ، އެ މަޢުލޫމާތު ގުޅިގެން ފަރާތެއްގެ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރުމާ ގުޅޭ ގޮތުގެ ހުރިހާ ކަމަށް ހުރިހާ ފަރާތްތަކުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންވާކަމަށާއި، ފަރާތްތަކުގެ ނިންމުމަށް ޙައްޤުވާ ގޮތް ކަމުގެ މަސައްކަތުގެ މަޝްވަރާ ނިޔަމަ ވާސިލުވިކަމަށް ހުރިހާ ކަމަށް ވާޖިބު ނިންމާފައި ވާނަމަވެސް، އެންމެހާ ފަރާތްތަކާ ބާރުވެރި މަސައްކަތުގެ މަޝްވަރާ އެ ފަރާތެއް ގުޅިގެންވާ އެއްވެސް ފަރާތަކަށް ބަޔާންކޮށްދިނުމަކީ އެ ނިޔަމަވަނީ އަޙްކާމުތަކުން ގެ ސިއްރާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލު ދިމާވާން ނިންމާފައިވާ ނިންމުމެއް ކަމަށް އަބްދުﷲ ޝާހިދު އަބްދުލްޤައްޔޫމްގެ ފަރާތުން ފާހަގަކުރައްވައެވެ.

ދެވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅޭ

9. އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ޤަޟިއްޔާގެ ހުކުމް ކުރެއްވި ކުރަންޖެހޭގޮތަށް ނިންމި ނިންމުން ނިންމާފައިވަނީ، ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ކުއްލިބަލި ޤާނޫނު) އަށް އަމަލުކުރަން 18 ޖަނަވަރީ 2023 ގައި ފާސްކޮށް ކަމަށާއި، އަދި 18 ޖަނަވަރީ 2023 ގެ ފަހުން، 02 އަޤްދުކުރުމުން، 13 އަދި 14 ޖަނަވަރީ 2023 ގައި ބާއްވާފައިވާކަމަށާއި، އަމީރުން، 14 ޖަނަވަރީ 2023 ގައި ބޭއްވުނު އަޤްދުކުރުމުގައި، ކުއްލިބަލި ޤާނޫނުން

---

[4] 2022/HC-B12/54

[5] 2020/SC-A/100

ދިފާޢުގެކަން، ދަޢުވާކުރުން ހުރަހަކީ ހާލަތެއް ތަޙުޤީޤުކުރުމުގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުރަހަކީ ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތަށް އުނިކަމެއް ޝަރީޢަތުން އެ ފުރުޞަތު ދިނުމަށްވާކަމަށް ފާހަގަކޮށްލައިފައެވެ. ޖިނާއީ ކަންތައް ސާބިތުކުރުމުގެ އިޖުރާއާތުގެ އަދިން އަމަލުކުރަންޖެހޭ ގާނޫނީ މިންގަނޑު މިޒާނެއް ޤާއިމް މަސްއޫލިއްޔަތު ތަކީދުކުރާ ޤާނޫނު ކުރިމަތިވާ އެ ޤާނޫނުގެ ކުޑަމިންވަރަކީ ހަމައެކަނި ކުރިއަށް ޖިނާއީ ތަޤުދީރު ސާބިތުކުރުމުގައި "ޤަރީނާ" ކަން ތަޤުދީރުކުރުމުގެ އަސާސަކީ ސަބަބު އަސާސް ކަމުން ދިފާޢުގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ފުލްބެންޗުން ޖިނާއީ ޤަޟިއްޔާގެ ސްޓޭޓް ވ. ޙަސަން ޢަބްދުﷲ އަދި އިތުރު މީހުން6 ގެ މައްސަލާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާކަމާއި، މިގޮތުން ޝަރީޢަތުގައި ދިފާޢު ދައުލަތުންނެވެ ސާބިތުކޮށްފައިވާ ގޮތަކީ ހެކިތަކާއި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅުނު ހުށަހެޅުމުގެ އަދި ކަމަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަކީ ޝަރީޢަތުގެ ޒިންމާވެ، އެމަނިކުފާނު މި ބައެއްސަލާގެ ފުރުޞަތު ނުދިނުމަކީ ދައުލަތުން ސާބިތުކުރުމުގައި އެ މަޝްވަރާކުރާ މަސައްކަތު ޖޯޝާ ސަބަބުން ގެއްލުމެއް ކަމަށް ޢަބްދުﷲ އާދަމް އަބްދުލްޢަޒީޒް ފާހަގަކޮށްލައިފައެވެ.

10. ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރާއި އެ ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އަދި އެ މާއްދާގެ (ށ) ގެ (3) ވަނަ ނަންބަރާއި، (4) ވަނަ ނަންބަރާއި،(5) ވަނަ ނަންބަރާއި (6) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ ކުއްވެރިކަން ބަލައި، ދަޢުވާކުރުން ހުރަހަކީ ހާލަތުގެ ތެރެއިން އެއްގޮތް އަދި ޢަބްދުލްރަޙްމާން އާއި ޢަބްދުﷲ ޖާބިރު އަލީ އެ މާއްދާތަކުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް އެ މީހުންގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ ކުށުގެ ތުހުމަތު ހުށަހެޅި ސާބިތުވާ ފަދަ ހެކި ތަޙުޤީޤުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ބޭނުންކުރަން ނުދީ ހުކުމްކޮށްފައިވާކަމާއި، އެ ފުރުޞަތު ނުދިނުމުގެ އަސަރުކޮށްފައިވާ ފުރިހަމަކަމާ ބެހޭ ކަމުގައި، އެހެންކަމުން، އެ ޝަރީޢަތް ބޭއްވުމުގައި އަދި ހުކުމްކުރުން ފުރިހަމަ ނުވެއެވެ، ޢަބްދުﷲ އާދަމް އަބްދުލްޢަޒީޒްގެ މަޝްވަރާކުރާ ބޭފުޅާ ކަމުގައި، އެގޮތަށް ހުކުމްކުރުމުގެ ބައިވެރިން އެ ފުރުޞަތުކަމާ ބައިވެރިނުވުން ކިޔަނީ ކަމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތަށް ސާބިތުނުވާ ދިފާޢު ތަޤުދީރު ވަރަށް ބޮޑުކަން ކަމަށް ފާހަގަކޮށްލައިފައެވެ.

---

[6] 2011/SC-A/23

11. މި މައްސަލާގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ސިއްޙީ ހެކިތަކަކީ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ސިއްޙީ ހެކިތަކެއްކަމުން، މި ހެކިތައް ބަލައިގަންނާނީ އަސްލާ އެއްގޮތް ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ކޮޕީއާއި ލިޔުމުގެ އަސްލު ނުގެއްލޭނެކަން ޔަޤީންވާފަދަ ވެސިނެއް ނުވަތަ އެހެން ވަސީލަތެއް ބޭނުންކޮށްގެން އެ ލިޔުމެއްގެ އަސްލުން ނަކަލުކޮށްފައިވާ އަދި އޭގެ ތެދުކަން ޔަޤީންކޮށްފައިވާ ކޮޕީ [illegible] ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން [illegible]، [illegible]، މިފަދައިން ހުށަހަޅާފައިވާ ކޮޕީތައް، އެ ހެކިތަކަކީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތަށް ފޮނުވުމުގެކުރިން ހެކިތައް [illegible] [illegible] އަދި ހުށަހަޅަން ފުރުޞަތު ލިޔުމަކީ ޢަބްދުالله ޢަލީން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި ހުށަހަޅުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރިއަށް ގެންދެވުން ދައުލަތުން [illegible]، [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާފައިވާ [illegible] ޢަބްދުالله [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރިއަށް ދާއިރު އެ ޤާނޫނަށް [illegible] ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޢަބްދުالله ޢަލީން [illegible] [illegible] [illegible].

12. ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 51 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢަބްދުالله [illegible] ޢަބްދުالله [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ޢަބްދުﷲ ޝާހީން ޢަބްދުލްޣަފޫރު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[7] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާކަމަށާއި، މީގެ އިތުރުން [illegible] [illegible] [illegible] ޢަބްދުﷲ ޝާހީން ޢަބްދުލްޣަފޫރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] ބަލައިގަތުމުން ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުސަތު [illegible]، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. ޙަސަން ޢަބްދުﷲ އަދި އިތުރު މީހުން [illegible] [illegible] ޢަބްދުﷲ ޝާހީން ޢަބްދުލްޣަފޫރު ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

ތިންވަނަ ނުކުތާއާ ގުޅޭ

13. [illegible] ހާމަކުރުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] 6 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 209 [illegible] [illegible] [illegible] އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ތަޙުޤީޤު [illegible] 5 [illegible] [illegible]، ދި [illegible]، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

13.1 އެންޓި-ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ނަންބަރު TR-2017/275 (މައްސަލަ ނަންބަރު 3354) ތަޙުޤީޤު ރިޕޯޓު (13 ޖުލައި 2017) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަންކަން [illegible] [illegible]، އެއީ، އެމް.އެމް.ޕީ.އާރް.ސީ މެނޭޖިންގ ޑިރެކްޓަރ

---

[7] 2021/SC-A/30

ދޫކުރަމުންދިޔަ ސްލިޕް ހިންގަމުންދިޔަ [illegible] ޓޫރިސްޓް ރިސޯޓް ކުއްޔަށް ދޫކުރުމުގައި އެކި އިދާރާތަކުގެ ދައުލަތާއި [illegible] ސްލިޕްގައި [illegible] [illegible] ދައުރު ސާބިތުކުރުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ދައުލަތުން [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމުގައި ޤާނޫނީ [illegible] [illegible]، އެ ރިޕޯޓުގައިވާ 103 [illegible] މި ރިޕޯޓުގެ ބައެއް ކަމަށާއި، އެ [illegible] މުޅި ރިޕޯޓް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

13.2 ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 130 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގައި [illegible]، ތިރީގައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވާ [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުގައި، [illegible] އެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]؛ އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި މާއްދާގެ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] "[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]" [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުރުސަތު ދޭންވާނެ ކަމަށް ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާގޮތުގައި، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީހުގެ ނަންބަރު 196-A1/145/2020/952 (03 ޑިސެމްބަރު 2020) ސިޓީގައި [illegible] [illegible]

[illegible] ދައުލަތުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible] [illegible]
ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

13.3 ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގެ ނަންބަރު 4 ގެ 2، 3 އަދި 4 ވަނަ ނަންބަރުގައި ހާމަކުރުމަށް އެދިފައިވާ މަޢުލޫމާތުތަކުގެ ތެރެއިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސީޑީއާއި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސީޑީއާއި [illegible] [illegible] [illegible]، މި ސީޑީއާއި [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު) ގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި ސީޑީއާއި [illegible] ޤާނޫނު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible] [illegible] ފަރާތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

13.4 އިސްވެ ބުނެވުނު މަޢުލޫމާތަކީ ޤާނޫނު ތަންފީޛުކުރާ އިދާރާއެއްގެ އޮފިސަރަކު ކުރި ތަޙުޤީޤެއްގައި ނުވަތަ ކުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] ކުރި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible]، [illegible] [illegible]

ހަމަވެސް އަންނާނެ ތަފާތެއް ނެތްކަމަށާއި، ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތަށް [illegible] ކަމަށް ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން [illegible][8] [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible]

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވާ ގޮތް

14. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ:

" ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 410,411/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާގައި ދަޢުވާލިބޭ ޢަބްދުﷲ [illegible] ގެ ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] ނަންބަރު 11/2022 ([illegible])ގެ 51 ވަނަ [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible] ޢަބްދުﷲ [illegible]"

ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 410,411/Cr-C/2020 ޤަޟިއްޔާގައި ދަޢުވާލިބޭ ޢަބްދުﷲ [illegible] ފަރާތުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] ނަންބަރު

---

[8] 2022/HC-B12/54

209 މާއްދާގައި ހަމަހަމަކަމުގެ ޙައްޤު ސިޔާސީ ހިމެނޭ އުސޫލު-ކަރަޕްޝަން ކުރިމަތިވެފައި ޙައްޤު ބެލުން ދަޢުވާކުރުން ތުހުމަތު މަޢުލޫމާތު ތެރެއިން، އެ ޙައްޤުގައި ހިމެނިފައިވާ ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ ނުވަތަ ކުރިމަތިލާ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ބަޔާންކޮށްދީފައި، އެ ކުށުގެ ގޮތުގައި ބުނެފައިވާ އިޖުރާއަތުގެ ހިމެނޭ ޙައްޤުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެންމެހައި ގޮތުން ދަޢުވާކުރުމުގެ ސާބިތުކުރުމުގެ ނިންމާފައިވާނިންމުމުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައި، އެ މައްސަލައިގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ 2 ސަބަބަށްޓަކައި (އެއީ: ދަޢުވާކުރެވޭ ކުށުގެ ދަޢުވާގައިވާ ގޮތަށް ސާބިތުވުމުގެ ދަޢުވާގައިވާ މައްސަލައިގެ ކަންކަމުގައި، އެ މައްސަލައިގެ ދައުލަތުން އެކަށީ ނުވަތަ އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއްނެތް މައްސަލައިގެ ކަންކަމުގައި ސާބިތުވުން) ފާހަގަކޮށް މައްސަލައިގެ ކަމުގައިވާ ދަޢުވާކުރުމުގެ ސާބިތުވުމުގެ ދަޢުވާގައި ހުރި އެ މައްސަލައިގެ ކަންކަމުގެ އަސާސީ ކަމުގައިވެއެވެ.

ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 410,411/Cr-C/2020 މައްސަލައިގައި ދައުލަތާއި އަބްދުﷲ ޒިޔާތު ދެމެދުގެ މައްސަލައިގައި ޖިނާއީ ކޯޓުން ހުކުމްކުރި ސަރުކާރުގެ ބަޔާން ހުކުމުގެ ހުކުމްކުރުމުގައި ތުހުމަތުގައި ހަމަހަމަކަމުގެ ކަމަށް ބުނެ، 2013 ނޮވެމްބަރު 17 އިން 2015 ޑިސެމްބަރު 31 ވަނަ ދުވަހާ ދެމެދު ސަރުކާރުގެ މޯލްޑިވްސް މާކެޓިންގ އެންޑް ޕަބްލިކް ރިލޭޝަންސް ކޯޕަރޭޝަން ދުވަހާ ދެމެދު ހުކުމާއި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސަރުކާރުގެ ބަޔާނެއް، 2013 ނޮވެމްބަރު 17 އިން 2015 ޑިސެމްބަރު 31 ވަނަ ދުވަހާ ދެމެދު ސަރުކާރުގެ މޯލްޑިވްސް ޓޫރިޒަމް ޑިވެލޮޕްމަންޓް ކޯޕަރޭޝަން 100% ހިއްސާ ހުރި ކުންފުނިތަކުގެ ތެރެއިން ފައިސާ ކުންފުނި ކޯޕަރޭޝަނުގެ ބާރު ދަށުގައި ހިނގާ މާކެޓިންގ (އެމް.އެމް.ޕީ.އާރް.ސީ)އާ ދުރުގެ ޕަބްލިކް ރިލޭޝަންސް ކޯޕަރޭޝަނުގެ ފައިސާ ބޭނުންކުރުމުގައި ސަރުކާރުގެ ކަނޑައެޅި، އިތުރު ބައެއް ކުށެއް ކުރިކަމުގެ ޙައްޤުގައި، 2013 ނޮވެމްބަރު 17 އިން 2015 ޑިސެމްބަރު 31 ވަނަ ދުވަހާ ދެމެދު ސަރުކާރުގެ މޯލްޑިވްސް މާކެޓިންގ އެންޑް ޕަބްލިކް ރިލޭޝަންސް ކޯޕަރޭޝަން އެ ދުވަހާ ދެމެދު ސަރުކާރުގެ ކުންފުނި ހިއްސާ ކޮށްފައިވާ ސަރުކާރުގެ ބަޔާން ހިތުން ކުރިކަމުގެ ޙައްޤު ހުކުމްކުރުމުގައި ޖިނާއީ ކޯޓުން ނިންމިނިންމުމުން ތުހުމަތުކޮށް، އެ މައްސަލައިގައި ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ 2 ސަބަބަށްޓަކައި (އެއީ: ދަޢުވާކުރެވޭ ކުށުގެ ދަޢުވާގައިވާ ގޮތަށް ސާބިތުވުމުގެ ދަޢުވާގައިވާ މައްސަލައިގެ ކަންކަމުގައި، އެ މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން އެކަށީ ނުވަތަ އެކަށީގެންވާ ޝައްކެއްނެތް މައްސަލައިގެ ކަންކަމުގައި ސާބިތުވުން) ފާހަގަކޮށް މައްސަލައިގެ ކަމުގައިވާ ދަޢުވާކުރުމުގެ ސާބިތުވުމުގެ ދަޢުވާގައި ހުރިހާ އެ މައްސަލައިގެ ހުކުމްކުރުމުގެ އަސާސީ ކަމުގައިވެއެވެ.

މިގޮތުން އަދަބުދިނުމުގެ ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 (ހެކީގެ ޤާނޫނު) ގައި ހުރި ހުކުމްކުރުމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން ދަޢުވާއަށް ޖަވާބުދާރީ ސަބަބުން މަސައްކަތުގައި ހުރި ކަންތައްތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެ ތެރެއިން ހުކުމް ރައްދުކުރެވޭތީ، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުކުމްކުރުމުގެ ހުކުމްކުރުމުގެ އަދި ހުކުމްކުރުމުގެ ފާހަގަކުރެވޭ ދިފާޢުގެ ޖިނާއީ ކޯޓުގެ އަޑުއެހުމަށްޓަކައެވެ.

ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 410,411/Cr-C/2020 މައްސަލައިގައި ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުކުމްކުރި ހުކުމްކުރުމުގެ ކޯޓުން ނިންމި ދެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މައްސަލައިގައި ހައިކޯޓުން ދެވަނަ ކަނޑައެޅުމުގެ ކުރިން ޖިނާއީ ކޯޓުން މަސައްކަތުގެ ޝަރީޢަތުގެ އަޑުއެހުން ވަކި ހުކުމް ދިފާޢުގެ ބަޔާން ކުރިއަށް ޖިނާއީ ކޯޓުގެ ނަންބަރު 410,411/Cr-C/2020 މައްސަލައިގައި ދައުލަތުން އަދި މި މަސައްކަތު އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގައި ފާހަގަކުރި ޝަރީޢަތުގެ

ވިޔަފާރީގެ ބައެއްގެ އުނދަގޫ ވިސްނުންތަކެއް މި މައްސަލާގައި ހިމެނޭތީ ޤާނޫނީ ސުވާލުތަކެއް ހުށަހެޅިފައިވާ ކަމަށް ބެލުމަށް ކޯޓަށް މި މައްސަލައިގެ

ސާބިތުވާ ޙަޤީޤަތްތަކާއި ޤާނޫނީ ސުވާލުތައް ބެލުމަށް ފުރުޞަތު ދިނުމުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ވާހަކަ ދެކެވިދާނެއެވެ."[9]

މި ފަދައިންނެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ ފުރުޞަތު ދޫކުރުމާބެހޭގޮތުން

15. އިސްތިއުނާފަށް ފުރުޞަތު ދިނުމަކީ، އެ ޝަރީޢަތެއްގެ މަތިން އެދި ހުށަހަޅުއްވުމުން، އެ ޝަރީޢަތެއްގެ ނިޔާގެ ނިޔާއަށް ބަލާ ނުކުތާއެއްކަމަށް ބަލައި، އެ ޝަރީޢަތެއްގެ ނިޔާގައި ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ޤާނޫނީ ބާރު ކޯޓަށް ހިމެނޭ ނުކުތާއެއް ކަމުގައިވާނަމަ، ދަރަ ކޯޓުގެ ފުރުޞަތުގެ އިޚްތިޔާރު ބޭނުންކުރެވޭނީ ގާނޫނީ ގޮތުން ވަޒަން ބަރާބަރު ގޮތެއްގައެވެ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 (ފާޠިމަތު ޝިފާނާ ޢަލީ ވ. [illegible]) ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން އިސްތިއުނާފު ފުރުޞަތު ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/85 (ފާޠިމަތު ޝިފާނާ ޢަލީ ވ. މުޙައްމަދު ޝަރީފް) ޤަޟިއްޔާގެ 20 ވަނަ ނުކުތާގައި ވެސް އިސްތިއުނާފަށް ފުރުޞަތު ދިނުމުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ޤާނޫނީ ސުވާލުތަކާއި ސާބިތުވާ ޙަޤީޤަތްތައް ބަލައިގެން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 198 ވަނަ މާއްދާއިން އިސްތިއުނާފު ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ހަމަތަކާއި ޤާނޫނީ ފުރުޞަތު ދެނިވަނީ ޤާނޫނީ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތަށް ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އިސްތިއުނާފަށް ފުރުޞަތު ދިނުމުގައި ކޯޓުން ބަލާނީ ޤާނޫނީ ގޮތުން ދަޢުވާ ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތް، ޤާނޫނީ ސުވާލުތަކާއި ޤާނޫނީ ނުކުތާތައް ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އިސްތިއުނާފު ކުރެވޭނީ ނިޔާކުރެވޭ 05 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޤަރާރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އަދި ނިޔާކުރެވުނު ފަހުން އިސްތިއުނާފަށް ފުރުޞަތު އެ ޝަރީޢަތެއްގެ އެނގިގެންދާ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ވިޔަފާރީގެ، މުޢާމަލާތުގެ ނިޔާއަށް ބަލާއިރު ވަކި ވާހަކަތަކެއް ހުށަހަޅާ ގޮތުގެ ޤާނޫނީ ސުވާލުތައް ފުރުޞަތު ދިނުމަށް ބަލާ މައްސަލައާ ގުޅޭ

---

[9] އިސްތިއުނާފު ކޯޓުގެ ސަފްހާ ނަންބަރު 20 - 22

[illegible] ހުއްޓުއްވުމަށް ކަނޑައެޅިގެން ނުވާނެކަމަށާއި، ގުޅުންހުރި [illegible] ޤާނޫނީ މިންގަނޑު ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/83 (މުޙައްމަދު ނިޔާޒް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް) ޤަޟިއްޔާގެ 29 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވާފަދައިން، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 3 ވަނަ މާއްދާއިންވެސް މިކަން އެނގެންހުރިކަމަށް ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

16. އިސްތިއުނާފު ދެވަނަ ނުކުތާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާއާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198 ވަނަ މާއްދާގައިބަޔާންކުރާ އިސްތިއުނާފު އުސޫލާ ޚިލާފު ނުކުތާއެއްކަމަށް ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ. އެގޮތުން [illegible] ޤާނޫނު [illegible] އެއްވެސް [illegible] [illegible] އަދި އެ ޤާނޫނު ގުޅިގެން އެއްވެސް ނިންމުމެއް ނިންމާފައި ނުވާއިރު މި ނުކުތާ އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ އަސާސެއް ނެތްކަމަށާއި، މީގެ އިތުރުން ހައިކޯޓަށް [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ކުރިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެ ފުރުސަތު [illegible] ނިންމާފައިވަނީ 14 ފެބްރުއަރީ 2023 ގައި ކަމަށާއި، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 198 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން އެ ނިންމުން އިސްތިއުނާފުކުރުމުގެ މުއްދަތު [illegible] ހަމަވެފައިވާކަމަށް ދައުލަތުން ފާހަގަކޮށްފައިވެއެވެ.

17. އިސްތިއުނާފު ތިންވަނަ ނުކުތާއަކީ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން [illegible] [illegible] އަދި [illegible] ހުކުމްކުރެއްވި ނިންމާފައިވާ [illegible]، މި [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުމުގެ 6 ވަނަ ނުކުތާގައި ފަނޑިޔާރު ނިންމުން ނިންމި ސަބަބު ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އެހެންކަމުން، މި ނުކުތާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލާ ޚިލާފު ނުކުތާއެއްނޫންކަމަށާއި، ޖަލްސާގެ މަޙްޟަރު [illegible] [illegible] [illegible] ހުރިހާ [illegible] [illegible] ދައުލަތުން [illegible] ގޮތުން [illegible] [illegible] [illegible] އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 106 ވަނަ މާއްދާގެދަށުން ދައުލަތުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅަންޖެހޭނީ އެ ޤާނޫނުގެ 83 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ [illegible] އެ ޤާނޫނުގެ

129 ވަނަ މާއްދާއަށް ބެލުމުން އެނގެން އޮންނަނީ، [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާ ފަނޑިޔާރު [illegible] ފުރުޞަތު [illegible] [illegible]، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ "ދަޢުވާ" މާނަކުރަންޖެހެނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނުގެ 15 ވަނަ މާއްދާގައިވާ [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އިސްތިއުނާފަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފަށް [illegible] [illegible] [illegible] ކަމުގައެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހަޅުއްވާފައެވެ.

އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދޭގޮތް

18. އިސްތިއުނާފުކުރައްވާ ފަރާތުން އެދިފައިވަނީ:

"އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ނިންމުމުން ބަދަލެއް ގެންނަންޖެހޭ ސަބަބާއި އަދި ޤާނޫނީ އަސާސެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިދެއްވުން.

އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެދޭގޮތުގެ 4 ވަނަ ނަންބަރުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނީ އަސާސެއް ނެތްކަމަށް ކަނޑައަޅުއްވައިދެއްވުން"[10]

[illegible]

ޝަރީޢަތުން ފާހަގަކުރި ކަންތައްތައް

19. ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޖިނާއީ ކަންކަން ތަހުޤީޤުކުރުމާއި، ދަޢުވާ އުފުލުމާއި، އަދި މައްސަލަތަކުގެ ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގައި އަމަލުކުރާނެ އުސޫލުތައް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނެއް ވުޖޫދުގައިވާކަން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. އެއީ "ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު" އެވެ.[11]

---

[10] [illegible] [illegible] ފުރަތަމަ ޕޭޖުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރު

[11] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 ގެ 1 ވަނަ މާއްދާ

20. ބުނެވިދިޔަ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނާއެކު ޖިނާއީ ޢަދުލުގެ ނިޒާމަށް [illegible] ބޮޑެތި ބަދަލުތަކެއް އައިސްފައިވާއިރު، ހުރިހާ [illegible]، މި އައު ނިޒާމު އެކުލެވިގެންވަނީ އެކި މަރުޙަލާތަކުގެ [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުން އެނގެއެވެ. އެ މަރުޙަލާތަކަކީ:

1. ތަޙްޤީޤު މަރުޙަލާ
2. ދަޢުވާކުރުމުގެ މަރުޙަލާ
3. ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާ
4. ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ
5. ޝަރީޢަތުގެ ފަހުގެ މަރުޙަލާތައް ހިމެނެއެވެ.[12]

21. މި [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރުމުން [illegible] [illegible]. [illegible]، އިސްތިއުނާފު [illegible] ނަޒަރުކުރުމުގެ [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން

22. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުމުގައި [illegible] ބަލާއިރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ[13] 20 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި ދަޢުވާ [illegible]

---

[12] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 ގެ 3 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އިން (ބ) އަށް

[13] ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

23. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅޭ ހުށަހެޅުމުގެ ބޭނުމަކީ ޝަރީޢަތަކީ އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއްކަން ކަށަވަރުކުރުމާއި ހުށަހެޅޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ކަށަވަރުކުރުމެވެ. ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތް [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ [illegible] ހުށަހަޅައި، ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] ޤާނޫނީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

24. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅޭ ހުށަހެޅުންތައް [illegible] [illegible]

25. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހެޅޭ ހުށަހެޅުންތައް ހުށަހެޅުމުގެ ބޭނުމަކީ އެ މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible]:

1. ޤާނޫނީ [illegible] [illegible][14]
2. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][15]
3. އިންސާފުވެރި ޝަރީޢަތެއް [illegible] [illegible][16]

---

[14] [illegible]

[15] [illegible]

[16] [illegible]

4. ވަގުތާއި ވަސީލަތްތައް ސަލާމަތްކުރުމަށްޓަކައިކަން އެނގެއެވެ.[17]

26. ދުސްތޫރުގައި، ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހަމަހަމަ ހުކުމްކުރުމަށްޓަކައި މަދު ބަޔަކަށް، ޝަރީޢަތުގައި އިންސާފުވެރި، ހަމަހަމަ އަދި ހަލުއި ޝަރީޢަތެއްގެ ކަށަވަރުކުރެވިފައިވާ ޙައްޤުތަކުން ބައެކެވެ.

27. ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުކުމްކުރުމަށްޓަކައި ސަބަބެއް، ޝަރީޢަތް ފެށުމުގެ ކުރިން، ފުރިހަމަ އިންސާފުވެރި ޙުކުމެއް ކުރުމަށްޓަކައި ޝަރީޢަތުގެ މަރުޙަލާ ދިގުލައިގެން ނުވާނެކަމާއި ކުރިން ފެންނަ ގޮތް ވަނީ ބަޔާންކުރެވިފައެވެ.

ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހެޅި ހެކިއަށް (އަޙްމަދު ޝަރީފް ޢަބްދުލްމަޖީދު އާއި ޢަބްދުﷲ ޖާބިރު ފިރުޒާނި) ބަޔާންކޮށްފައި ހުރި ދިފާޢުން ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤު ކޯޓުން ނިންމުމުގައި، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާއާ ގުޅޭގޮތުން ހެކިން ދޭން ހުށަހަޅާފައިވާ ކަމަށް ބަލައި ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/54 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުން ނިންމުމުގެ ޙައްޤު ސަލާމަތް ކުރުމުގެ ބަޔާންކުރުމުގައި ނިންމާފައިވާ ގޮތް ބެލުން

28. ޢަބްދުﷲ ޝާހިން ޢަބްދުލްޣަފޫރުގެ ވަކީލުން (ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހެޅި ހެކިން) ގެ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ހުށަހަޅާ ހެކިބަސް ދޭނެ ގޮތަކާއި ބެހޭގޮތުން ދެކޭގޮތް އެނގެއެވެ.

29. އެގޮތުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ ކަމުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާގެ 31 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށް ހުށަހެޅުމުގެ ޙައްޤުގެ ބާރުތަކާއި ދިފާޢު ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ މައްސަލައާ ގުޅޭ ހެކި ދޭން ހުށަހެޅުމަށް ޝަރީޢަތުން ކަނޑައެޅި ކޯޓުން ބަލައިގަނެފައިވާ ގޮތް ކަނޑައަޅާފައިވާކަމެވެ.

---

[17] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާގައި ހުށަހެޅުނު ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުކުމްކުރުމަށްޓަކައި ވަގުތާއި ވަސީލަތްތައް ސަލާމަތްކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތެވެ. އަދި މިކަމުގެ ސަބަބުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މަރުޙަލާ ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމުގެ ކުރިން ނިންމިދާނެ ގޮތުގެ ބަޔާންކޮށްފައިވާކަމެވެ.

30. އަދި ފާހަގަކުރާ ދެވަނަ ކަމަކީ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/54 ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ނިންމި ނިންމުމަށް ފާސިދުވި ސަބަބު ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށްފައި ނެތްކަމަށް ބުނެ ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

31. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ބުނެފައިވަނީ ކޮންމެ ހެއްކެއްގެ އެޑްމިސިބިލިޓީއާއެކު ވަކިން ގޮތް ކަނޑައަޅަންޖެހޭހިނދު، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި، އޭގެ ބަދަލުގައި، މުޅިންވެސް ހުރީ ގުޅުންހުރި ހެކިތަކަށް ޖުމްލަކޮށް އެ ނިންމުމުގައި ބުނެފައި ވާކަމަށެވެ.

32. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މި ބުނުމަށް ރައްދުދެމުން ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބުނެފައިވަނީ ކޮންމެ ހެއްކަކާއެކު ވަކިން ގޮތް ނިންމުމުގެ ބަދަލުގައި ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ގޮތް ނިންމާފައިވަނީ މުޅި ހުށަހެޅުމަށް [illegible]. [illegible] ބުނެފައިވެއެވެ. ސަބަބަކީ އިސްތިއުނާފުކުރާ [illegible] ހުރި [illegible][18]

33. [illegible][19] [illegible]

34. [illegible]

---

[18] [illegible] 1-4 [illegible]

[19] [illegible]

35. [illegible] އިސްތިއުނާފީ [illegible] [illegible]
ރިޢާޔަތްކުރުމުގައި [illegible] ކޯޓުން [illegible] ކޯޓުން [illegible]
[illegible] ސަބަބަކީ، [illegible]
[illegible]
[illegible] އެހެންކަމުން، [illegible]
ކޯޓުގެ އެ [illegible]
[illegible]

36. [illegible] ކޯޓުގެ [illegible] އެ ނިންމުމުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގައި
[illegible] ސަބަބު [illegible] ވާގޮތަށެވެ.[20]

37. [illegible] ކޯޓުގެ ނިންމުމުގެ 5 ވަނަ ނަންބަރުގައި ވަނީ:

"[illegible] ﷲ [illegible] ﷲ [illegible]"[21]

---

[20] [illegible] 15 ވަނަ ނަންބަރު

[21] [illegible] 5 ވަނަ ނަންބަރު، ސަފްހާ 7

މިފަދައިންނެވެ.

38. ބުނެވިދިޔަ އިބާރާތްތަކަށް ބެލުމުން ހުށަހެޅިފައިވާ ދަޢުވާއާ ގުޅުންހުރި އިތުބާރުލިބޭ ހެއްކާއި ދަޢުވާގެ މަޢުޟޫޢުއާ ގުޅުމެއް ނެތް އިތުބާރު ނުލިބޭ [illegible] [illegible] އެއްވެސް ވަރަކަށް [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނިންމުމުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. ސަބަބަކީ، އެ ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރު އެ ނިންމުމަށް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އެ ނިންމުމުގައި [illegible] [illegible]:

1. ފުރަތަމަ ކަމަކަށް، އެ މައްސަލާގެ ޝާހިދަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގުޅުންހުރި ޖިނާއީ މައްސަލައެއްކަމުގެ.

2. ދެވަނަ ކަމަކަށް، މައްސަލާގައި ދަޢުވާލިބޭ ޢަބްދުﷲ ޢާދިލް [illegible] [illegible] [illegible] ހާޟިރުވެފައެއް ނުވާކަމެވެ.

3. ތިންވަނަ ކަމަކަށް، ހުށަހެޅިފައިވާ ހުރިހާ ހެކިތަކަށް ބަލާއިރު، މިއިން ކޮންމެ ހެކިބަހެއް [illegible] [illegible] [illegible]، އަދި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ގުޅުންހުރި ހުއްޓެވެ.

4. އަދި ހަތަރުވަނަ ކަމަކަށް، ހުށަހެޅިފައިވާ [illegible] ހެކިތަކުން [illegible] މައްސަލާގެ މައްސަލައާ ނުވަތަ [illegible] ގުޅުން ނެތް ހެކިތައް ހުށަހެޅިފައިވާކަމެވެ.

39. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 1.7 ގައި [illegible]

ފަނޑިޔާރު ނިންމި ގޮތަށް ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި ސާފުވާން ނެތުމުންނެވެ. ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބުނާފަދައިން ހަމަ [illegible] ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އެ ހެކިތައް ގުޅުންހުރީ ކިހާ މިންވަރަކަށްތޯ ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި ސާފުކޮށް ބުނެދީފައި [illegible]. ނަމަވެސް، [illegible] މި ބެލެވޭ ނުކުތާއަކީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ކްރިމިނަލް ކޯޓުގައި އެ ހެކިތައް ގުޅުން ހުރީ ކިހާ މިންވަރަކަށްތޯ [illegible] ނުވަތަ [illegible] ނޫނެވެ. އެއީ މިސާލަކަށް، މި ކޯޓުން މި [illegible] ބެލެވެ.

40. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އިސްމާޢީލް އިމްރާން މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[22] ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ:

"ހެއްކެއް ޝަރީޢަތަށް [illegible] ...."

41. ބުނެވިދިޔަ ނުކުތާއަށް ބެލުމުން [illegible]

---

[22] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާގެ 39 ވަނަ ނަންބަރު

42.އެހެންކަމުން، ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެއްކާއި ނުވަތަ ހެކިބަހާއި ގުޅުން ނެތްކަމަށް ބުނެ ދިފާޢުން އެ ހެއްކާއި ނުވަތަ އެ ހެކިބަހާއި ސަރީޙަކޮށް ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހޯދި ކަމުގައި ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި ބޭނުންކުރުމުގައި ގުޅުން އޮތްކަން ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާ އޮންނާނީ އެ ހުށަހަޅާ ފަރާތަށް ކަމުގައެވެ.

43.ގުޅޭ ހެކިކަމާއި ނުގުޅޭ ހެކި ވަކިކުރުމުގެ ބާރު ހިމެނޭ ހެކިކަމެއްގެ ގުޅޭ ހެކިކަމާއި ނުވަތަ ގުޅުންހުރި ހެކިކަމާއި ބެލުމުގައި އަމަލުކުރަން ޖެހޭނެއެވެ. އެހެން ހެކިކަމަކީ އެއް ޝަރީޢަތް ސާބިތު ގުޅުން ހުރި ހެކިކަމުގެ ތަފާސީލެވެ. އަދި އެންމެހައި ހެކިކަމަކީ އެއް ޝަރީޢަތް ސާބިތު ގުޅުން ނެތްކަމަށްވާނަމަ، އެހެން ހެކިކަމާއި ގުޅިގެން ސަބަބުން މައްސަލައާ ތަފާސީލާ ގުޅޭ ހެކިކަމާއި ބަލައިގަނެވޭ ހެކިކަމެކެވެ. މި މައްސަލައިގައި ގުޅުން އޮޑިއޯ ނަމްބަރު ބަލާ ހެކިކަމަކަށް "ޗެޓުކަރުން ބަލައިގަންނަކަމަށް" ބުނާ ބަހުގެ ފަރާތަކީ ގާނޫނީ ކަރުދާސް ހުރިހާ ހެކިކަމާ ދެ ހުށަހަޅާ ހެކިކަމުން ހުރިހާ ގާތުން ޤާނޫނީގޮތުން ކަމަށް އިންތިހާބަކަށް ނިސްބަތްވެއެވެ. އަދި މިފަދަ، ގުޅުން އޮޑިއޯ ނަމްބަރު ބަލާ ހެކިކަމަކަށް "ޗެޓުކަރުން ބަލައިގަންނަކަމަށް" ބުނާ ބަހުގެ ފަރާތަކީ އެއް ހެކި އެހެން ހެކިކާއި ގުޅިގެންގެން އިތުރުކުރުމުގައި ހެކިކަމަށް ބެލުމުން ހެކި ގުޅޭ ނުވަތަ ނުނިންމާ ބެލުން ކަމަށް އަރުވަން ދީފައެވެ.

44.ދިފާޢުއްނާޖިކާ ހަމަޖެހުން ހެކި ބަލައިގަނެވުނަށް ކަރުދާސްއިން ކޮޕީއާއި އެދުން ސަބަބު އެމްއެސްއޮޑިއޯ ކާރުގެ ހެކިކަމުގެ އާދޭ ޗެޓުން މަޢުލޫ ހެކިކަމުގެ އެނގޭކަމަށް އެ ހެކިކަމަ ދަރަޖަގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ގުޅޭ ހެކިކަމުން ނުވަތަ ނުނިންމާ ދެނެގަތުމަށް ހަމައެކަނި ގޮތުން އެއްނޫނީ އެ ހެކިކަމާ ގުޅުގެންނެއް ބަލައިގެން ކަމުގައި އަރުވަން ދީފައެވެ.

45.ހެކި ބަލައިގަނެވުނަށް އަދި ސަރީޙަކޮށް ކާރިން ހުރިހާގޮތަކަށް ގުޅިގެން ނިންމުމާ ނިންމުމުގައި ހުރިހާ ޢިބާރާތް ހެކިކަމަ ދަރަޖަ ގުޅުންހުރި ހެކިކަމަކުން ހަމައެކަނި ބައިނަލްއަޤުވާމީ ހެކި ބަލައިގަނެވުނަށް ސަބަބު އޮޑިއޯކަމުގެ ނަޒަރުން ބައިނަލްއަޤުވާމީ އެސަރުގެން ދިރާސާކުރުމުން ސަބަބު ބައިނަލްއަޤުވާމީ ކަމަށް އަރުވަން ޤާނޫނީގޮތުން ނިންމާފައެވެ. އެހެނީ އެ ނިންމުމުން ގެއްލުން ސަރީޙަކޮށް އަދި ދިފާޢުން އެދި ނިންމުން ކާރާ އެހެން މިކަންކުރުމަށް ސާބިތުވާ

ހަމައެކަނި ޖިންސީގޮތަކަށް ފަސާދަކުރުމުގެ ނިޔަތުން އެކަނިކަމުގައި ވާއިރެވެ. އެ ނިންމުމަށް ވާސިލްވުމަށްޓަކައެވެ ސާބިތުވާކަމަކަށް އަދުލުއިންސާފަކަށް ނުބެލެވެއެވެ.

46. ސަރީޢަތުގެ މަޤާޞިދުތަކުގެ ތެރޭން ނަސްލާ ނިސްބަތްވާކަމާއި ސަލާމަތީ އެންމެހައި ނިސްބަތްތައް ނިސްބަތްވެގެންވާ ސާފު އަދި ދިމާ ފަރާތެއް ގާތުން ސަލާމަތް ބަހައްޓަވަނިވި ނަގަނީ މިފަދައިން ކަމަށްވާތީ އަދުގަނު ދެކޭނެވެ.

47. ފަނޑިޔާރު ނިންމާ ނިންމުންތަކުގައި ފަނޑިޔާރު ނިންމުން ބިނާކުރާ ސަބަބު ބަޔާންކުރަންޖެހެއެވެ:

47.1 އެ ނިންމުން ބިނާކުރާ ސަބަބު ހަރުދަނާކޮށް އެނގޭގޮތުގެ ބަޔާން ދިނުގޮތަށް؛ އާއި

47.2 ސަބަބު ބަޔާންކުރުމުން ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަން ފަރާތްތަކުން ނަގާފައި ދަޢުވާކުރާ ނިންމުމުގެ ކުރިން ބަލަންޖެހޭކަންކަން؛

47.3 ހަމަ ބަލާބެލުމުގެ ފަނޑިޔާރު އެކަމަށް އެކަށީގެންވާ ޖިންސީގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށް އެނގޭނެ ގޮތަށް އެކި ކަމުގައިވާތީ؛ އަދި

47.4 މަރު ކިތަން އެ ނިންމުން ނިޔާއަށް ސަބަބު އިސްތިޢުނާފު ކުރިމަތިވާނެ ގޮތަށް ބަޔާންކުރަންޖެހޭނީ ކަމަށް އަދުގަދަކަމަށް ބޭރުކުރުމެވެ.

48. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރީފް އިބްރާހީމް ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[23] ގެ މައްސަލާގައި ފަނޑިޔާރު ޢަބްދުﷲ ދީދީގެ ރައުޔުގެ 31 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ:

" ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހެއްގެ ބަދަނުގެ ގޮތުން ނިޔާ މަރުޙަލާގައި ފަނޑިޔާރު ނިޔާ ނިންމުމަކީ އިސްތިޢުނާފު ކުރުމުގެ ފުރުސަތު ދެނީ ނިންމުމެއްކަމެވެ. ވީމައާ، ފަދަ ކުށެއް ނިންމުމެއްގައި، ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ ދިފާޢުގެ ޙައްޤުގައި ލިބޭ ދަލީލުތަކާއި ފަނޑިޔާރު ނިންމި ގޮތެއް، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 49 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށް ނުވާތީ ދޫކޮށްލުމުގެ؛ ފަނޑިޔާރު ނިޔާ ނިންމުން ބިނާކުރި ޤާނޫނީ ސަބަބު ސާފުކޮށް އެނގެން ބަޔާންކުރަންޖެހެއެވެ......"

މިފަދައިންނެވެ.

---

[23] 2020/SC-A/93

49. އަދި ހަމަ އެ މައްސަލާގެ 32 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

50. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަޙްމަދު އިސްމާޢީލް ވ. ޢަފީފާ ޢަލީ ޙަސަން[24] މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] 33 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ:

"ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އިން ކަށަވަރު ކޮށްދީފައިވާ އެއް އަސާސީ ޙައްޤަކީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި އަސާސީ ޙައްޤު [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

51. ބުނެވިދިޔަ ފޮތުގައި [illegible] [illegible] [illegible] 34 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވަނީ:

" [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] އެއީ [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

---

[24] [2021] SC 30

52. ބުނެވިދިޔަ ޤަޟިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] 35 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވޭ:

" ... [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] ފަނޑިޔާރު [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 56 ވަނަ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."

މިފަދައިންނެވެ.

53. އަދި ހަމަ އެ ޤަޟިއްޔާގައި ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] 36 ވަނަ ނަންބަރުގައި ފާހަގަކޮށްފައިވޭ:

"ވީމާ، ފަނޑިޔާރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަމަ އެ [illegible] [illegible] [illegible] ކަމަށް ދެކެވިދާނެއެވެ."

މިފަދައިންނެވެ.

54. އިނގިރޭސިވިލާތުގެ މަޝްހޫރު ޤަޟިއްޔާއެއްކަމުގައިވާ Rex v. Sussex Justices[25] ޤަޟިއްޔާގައި، ލޯޑް ހިވަރޓް، އިނގިރޭސިވިލާތުގެ ޗީފް ޖަސްޓިސް، ބަޔާންކުރައްވާފައިވަނީ އަންނަނިވި ފަދައިންނެވެ.

"justice must not only be done, but must also be seen to be done."

55. ނިންމާ ނިންމުންތަކުގައި ސާފުކޮށް ސަބަބު ބަޔާންކުރުމުގެ މުހިންމު މި އުޞޫލަކީ ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ ހުށަހެޅުންތަކާމެދު ނިންމުން ނިންމުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible]. ސަބަބަކީ، އިންސާފު ޤާއިމުކުރާއިރު، އިންސާފު ޤާއިމުކުރެވޭކަން ފެންނަންވެސް އޮންނަންޖެހޭތީއެވެ. ފަނޑިޔާރު ނިންމާ ނިންމުމުގައި ފަނޑިޔާރު އެ ނިންމުމަކަށް ވާސިލުވި ކޮންގޮތަކަށް ބަލައިގަނެވޭން އެނގޭން [illegible]، އެ ނިންމުމަކަން އިންސާފު ޤާއިމުކުރެވޭކަން އެނގޭ [illegible] އެ ނިންމުމުން ފެންނަން އޮންނާނެކަމަށް އަހުރެމެންނަށް ފެނިވަޑައިގަންނަވައެވެ.

---

[25] [1924] 1KB 256

56. އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާ ބިނާކޮށްފައިވަނީ، ގާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން އެ މައްސަލައެއްގެ ވަކައިގެންވާ ހާލަތުތަކާއި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން ދަށު ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖްތިހާދުކޮށް ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންޖެހޭ، ކަމެއްގެ މައްޗަށް ކަމަށްވާނަމަ، ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އެ އިޖްތިހާދު ބޭނުންކުރި ގޮތުގެ މައްޗަށް ވަނުވަނީ މަދު ހާލަތެއްގައި މެނުވީ އިސްތިއުނާފީ ކޯޓުން ކުރާނޭ ކަމެއް ނޫންކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible][26] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި އެފަދަ އިޖްތިހާދެއްގެ މައްޗަށް އިސްތިއުނާފީ ކޯޓަކުން ވަންނަންވާނީ ހަމައެކަނި އަންނަނިވި ފަދަ ހާލަތެއް އޮތް ނަމަކަމަށް ފާހަގަކުރައްވާފައިވެއެވެ. އެ ހާލަތްތަކަކީ:

(ހ) ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު ގޮތް ނިންމީ [illegible] [illegible] ބިނާކޮށްގެން ކަމަށް ވުން، ނުވަތަ ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖްތިހާދުކުރުމުގައި ގޮތް ނިންމުމުގައި ކަމާބެހޭ ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ނުވުން؛

(ށ) ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖްތިހާދުކުރުމުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރަށް އޮޅިފައި އޮތުން؛

(ނ) ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖްތިހާދުކުރުމުގައި މައްސަލައާ [illegible] [illegible] ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށްފައި ވުން؛

(ރ) ދަށުކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރު އިޖްތިހާދުކުރުމުގައި ގޮތުގެ ސަބަބުން [illegible] ކަމެއް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

57. [illegible] ކަންކަމަށް ބަލާއިރު، އިސްތިއުނާފީ [illegible] ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނިންމުމުގައި އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

---

[26] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/55 ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނަންބަރު

ބަޔާންކޮށްފައި [illegible]، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible][27] ޤާނޫނުގައި ބުނެފައިވާ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދެކެއެވެ.

އަޙްމަދު ޢަލީ އަބްދުލް [illegible] ޢަބްދުﷲ ޔާމީނު [illegible] ޤާނޫނުގެ[28] 51 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

58. ދައުލަތުން ހުށަހެޅި ހެކިތަކުގެ ތެރެއިން އަޙްމަދު ޢަލީ އަބްދުލް [illegible] ޢަބްދުﷲ ޔާމީނު ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަތުމަށް އެދި ދިފާޢުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ [illegible] [illegible] [illegible] އެދެއެވެ.

59. ބުނެވިދިޔަ ހުށަހެޅުމުގައި އަޙްމަދު ޢަލީ އަބްދުލް [illegible] ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި [illegible] އޭގެ ސަބަބުތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"[illegible] [illegible]"[29]

[illegible] [illegible]

60. އަދި ޢަބްދުﷲ ޔާމީނު ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި [illegible] އޭގެ ސަބަބުތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ:

"[illegible] [illegible]

---

[27] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމްކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/55 ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނަންބަރު

[28] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

[29] ޝަރީޢަތުގެ ކުރިން ހުށަހަޅާ [illegible] ކޮޕީ (17 ނޮވެމްބަރު 2021) ގެ 8 ވަނަ ސަފްޙާ

[illegible] އަބްދުﷲ [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/01 [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/SC-A/01 ޤަޟިއްޔާގެ [illegible] 5 [illegible] އަބްދުﷲ [illegible][30]

މި ފަދައިންނެވެ.

61. [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުން [illegible] އޮތީ:

" … [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible]

---

[30] [illegible] (2021/17) ގެ 7 [illegible]

އިތުރުން ހުއްޖަތް [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހަޅާ [illegible] ގޮތެއް ނިންމުމުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ގަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ [illegible] ތަތުބީޤުކުރަންޖެހޭނެއެވެ. އެ ގަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ އެއް [illegible] [illegible] [illegible] ހުއްޖަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުއްޖަތް [illegible] [illegible] [illegible] އެ ހުއްޖަތް [illegible] އެ ހުއްޖަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible]، އެ ހުއްޖަތް [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."[31]

މިފަދައިންނެވެ.

62. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ [illegible][32] ހެކީގެ ޤާނޫނު[33] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ 2012/SC-A/01 ނަންބަރު [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި މައްސަލައިގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

63. މި މައްސަލާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible][34] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، އެ [illegible] [illegible] [illegible]

---

[31] ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމުގެ 6 ވަނަ ނަންބަރު، ސަފުހާ 8

[32] ޤާނޫނު ނަންބަރު 9/2014

[33] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

[34] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތެއް ދެއްވުމަށް އަބްދުﷲ ޝާހިން އަބްދުލްވަދޫދުގެ ވަކީލުން ފުރުޞަތަށްއެދުނުކަން އެނގެއެވެ.

64. ނަމަވެސް، އަޙްމަދު ޢަފީފް އަބްދުލްވަދޫދު އާއި އަބްދުﷲ ޒާހިރު ހުށަހެޅި ދަޢުވާގައި ބަލައިނުގަތުމަށް ދިފާޢުން އެދި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމާމެދު ގޮތް ކަނޑައެޅުމުގައި ހުކުމްކުރާ ޤާނޫނު[35] ނަޒަރުން ތަޢާރުފުކޮށްފައިވާގޮތަށް ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާކަން އެނގެން އޮތްނަމަވެސް، އެ ނިންމުމަކީ ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އިސްތިޢުނާފުކޮށްފައިވާކަން އެނގޭކަމެއް ނޫނެވެ. އެހެންނަމަވެސް، މި ވާހަކައާއި ގުޅިގެން ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބުނެފައިވާ ނަޒަރުން ޤާނޫނު ތަޢާރުފުކޮށްފައިވާގޮތެވެ.

65. ފަރާތުން އޮތް ބަޔާނާއި ހިފެހެއްޓުން ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުން ބަލައިނުގަތުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާކަމެވެ. ފަރާތުން އޮތް ބަޔާނާއި އެ ނިންމުމުގައި ނަޒަރުން ތަޢާރުފް[36] ތަފްޞީލުކޮށްފައިވާ ނިންމާފައިވާކަމެވެ. ފަރާތުން އޮތް ބަޔާނާއި ޕްރޮސިކިއުޝަނުން އެ ނިންމުން އިސްތިޢުނާފުކުރާފައި ނޫނެވެ. ފަރާތުން އޮތް ބަޔާނާއި ހިފެހެއްޓުން އެ ނިންމުން އިސްތިޢުނާފުކުރާ ތަޢާރުފް ޤާނޫނުގެ މާއްދާ އެ ފަރާތަށް ލިބިދެނީކަމަށް ބުނެފައި، ތަޢާރުފް ޤާނޫނު ނަޒަރުން ތަފްޞީލުކޮށްފައިވާގޮތަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ބުނެފައިވާކަމެވެ.

66. ބުނެވިދިޔަ ބަޔާންތަކުން އަދުލުއިންސާފު ދެމެހެއްޓުމަށް ޕްރޮސިކިއުޝަނުން ފަރާތުގެ ނަޒަރިއްޔާ އަންނަނިވި ދައުވާގެ ފަރާތެއް ނިންމާފައެވެ. އެހެންކަމުން، މި ބާރުތަކުގައި، ތަޢާރުފް ޤާނޫނުގެ[37] އަމަލުކުރުމުގައި ޕްރޮސިކިއުޝަނުގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ސާފުކޮށްދީފައިވާ އަދުލުއިންސާފު ދެމެހެއްޓުމެވެ.

67. ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމި ނިންމުމުގެ މައްޗަށް އިސްތިޢުނާފު ވުޖޫދު ނަޒަރުން ތަޢާރުފް ޤާނޫނު[38] ތަފްޞީލުކޮށްދީފައި، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ބަރާބަރުވެގެން ކުރިން ނިންމާފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް

---

[35] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

[36] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

[37] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

[38] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

ކޯޓުގެ 2012/SC-A/01 ނަންބަރު [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުންތަކުން އެނގެއެވެ.

68. ނަމަވެސް، [illegible] ޤާނޫނު [illegible] އެ ނިންމުން ނިންމުމުގެ ކުރިން ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު[39] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ އެ ނިންމުމުގެ ސަބަބުން [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު [illegible] އެނގެއެވެ.

69. މި [illegible] ކުރިން [illegible] 17 ޑިސެމްބަރު 2021 ކަން އެނގެއެވެ. ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު އަމަލުކުރަން ފަށާފައިވަނީ 18 ޖަނަވަރީ 2023 ގައި ކަން އެނގެއެވެ. އަދި [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ 21 ފެބްރުއަރީ 2023 ގައި ކަން އެނގެއެވެ. އެހެންކަމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] ނިންމާފައިވަނީ ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު އަމަލުކުރަން [illegible] ކަން އެނގެއެވެ.

70. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ [illegible] ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު [illegible] އެ ނިންމުން [illegible] ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު [illegible]

---

[39] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ފަހިކޮށްދީގެން [illegible] އިންސާފު ޤާއިމުކުރެވިދާނެ ކަމަކަށް އަޅުގަނޑަކަށް ނުފެނެއެވެ.

71. އެހެންކަމުން، މިއަދުން ފެށިގެން 07 (ހަތެއް) ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތަށް ދޭންޖެހޭކަމަށް އަމުރު ދެވެއެވެ. އަދި އެ މުއްދަތުގައި އެ ހުށަހެޅުން ހުށަހަޅައިފިނަމަ، އެ ޤަބޫލުކުރުމުގައި [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] އަލުން ދެވެއެވެ.

ކުށް ސާބިތުކުރެވިފައިވާ އެކި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގެދަށުން ނިންމުމުގައި ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް [illegible] [illegible]

72. އިސްތިއުނާފީ [illegible] ނުކުތާގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ ފާހަގަކޮށްފައިވާ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހުށަހެޅުމުގެ 4 ވަނަ ނުކުތާގައި، 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ކުށް ސާބިތުކުރެވިފައިވާ އެކި ހުށަހެޅި ހުށަހެޅުމުގެދަށުން [illegible] ނިންމުމުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 129 ވަނަ މާއްދާ [illegible] [illegible] އަދި [illegible] ތަޢާރުޟުވާކަން، އޭގެ ތެރެއިން އެއްވެސް ހުށަހެޅުމެއް ފިޔަވައި ދެންހުރި ހުރިހާ ހުށަހެޅުމެއް ބަލައި ނުލާ ނިންމާފައިވާކަމެވެ.

73. އަދި ދެވަނަ ކަމަކަށް ފާހަގަކޮށްލެވޭ ހުށަހެޅުންތަކަށް [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/HC-B12/54 (ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. [illegible] [illegible]) ގެ ޝަރީޢަތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުޞޫލާ ޚިލާފަށް، ފަރާތްތަކުގެ ހުށަހެޅުން ވާޖިބު ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދިނުމަކާ ނުލައި ހުށަހެޅުންތަކެއް ބަލައި ނުލާ ނިންމާފައިވާކަމެވެ.

74. މި ދެންނެވުނު ތަފުސީލުން، ދެވަނަ ނުކުތާއަށް ބަލާއިރު، އެ ނުކުތާގައި ފާހަގަކޮށްފައިވާ [illegible] ނިންމުމަށް ވާޖިބު ސަބަބު ބަޔާންކޮށްދިނުމަކާ ނުލައި ހުށަހެޅުންތަކެއް ބަލައި ނުލާ ނިންމާފައިވާކަން ސާފުވެއެވެ.

75. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމަށް ބަލާއިރު، އެ ނިންމުމުގެ 6 ވަނަ ނުކުތާގައި ލިޔެފައި އޮތީ:

..."

- ފޮލިއޯ ނަންބަރު 209 ގައި ހިމެނޭ ރިޕޯޓް ސިޓީ ގައި ހިމެނޭ ރިޕޯޓްތަކާ ގުޅިގެން [illegible] [illegible] މުއްދަތުގެ ތެރެއިން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދި ރިޕޯޓް ގުޅިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 16 ވަނަ މާއްދާގައިވާ ޖިނާއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] ޖިނާއީ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. [illegible] މި [illegible] ހިމެނޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ރިޕޯޓް ގުޅިގެން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ހިމެނޭ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ.

- [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، މި [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. [illegible] [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 130 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 1 ވަނަ ނަންބަރުގައި [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ.

- މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނުވެއެވެ. މި [illegible] ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 129 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]."[40]

---

[40] ސަރީޢަތުގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 6 ވަނަ ނަންބަރު، ސަފްހާ 11

ޖިހަދިއެއްނެތެވެ.

76. ބުނެވިދިޔަ ނުކުތާއަށް ބެލުމުން، ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނިންމުމުން ފަނޑިޔާރު ނިންމި ނިންމުމުގެ ޤާނޫނީ ސަބަބުތައް ލިޔެ ބަޔާންކޮށްދިނުމުގައިވާކަން ފެންނަން އެބަހުއްޓެވެ. އެހެންކަމުން، ނިންމުމުގައި ޤާނޫނީ ސަބަބު ނެތްކަމަށް ބުނާ ބުނުމަކީ ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާނާ ބުނުމުގައިވާކަމަށް އަހަރެން ދެކެމެވެ.

77. ދެން ބާކީ އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ދަށު ކޯޓުން ހުށަހެޅި ސަބަބުތަކުގެ ކުރިން ހުކުމާ ހުކުމުގެ 4 ވަނަ ނުކުތާގައި، 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ސ) ގެ 6 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން ހުކުމް ހުށަހެޅިދާނެކަން އަދި ހުކުމްތަކުގައި ހުކުމްކުރާކަމަށް ގޮތް ނިންމުމުގައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 129 ވަނަ މާއްދާ ނުބައިކޮށް މާނަކޮށް އަދި ނުބައިކޮށް ތަތުބީޤުކޮށް، އޭގެ ތެރެއިން އެންމެ ހުކުމްކުރުމުގެ މިކަމުގައި ދަންނަވާ ހުރިހާ ހުކުމްކުރުމުގެ ބަލައި ނިގުޅިގެން ނިންމާފައިވާކަން ބުނެ ބުނެފައެވެ. އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުގެ މި ބުނުމަށް ބަލާއިރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 129 ވަނަ މާއްދާ ނުބައިކޮށް މާނަކޮށް އަދި ނުބައިކޮށް ތަތުބީޤުކުރިކަމަށް ބުނެފައިވާ ވަކި ޤާނޫނީ ޙުއްޖަތެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުގައި ހުށަހަޅައިފައެއްނުވެއެވެ. އެގޮތުން އަމަލުކުރަން ޤާނޫނުތަކާ ސަބަބަކީ، އިސްތިއުނާފުކުރާ މި ނުކުތާއާ ގުޅިގެން ބުނެފައިވާ ތަފާސީލު ބަޔާންކުރެވުނު ގޮތަކުން ޙުއްޖަތެއް ހުށަހަޅައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުރިކަމަށް ބެލެވެއެވެ. އަދި ޙުއްޖަތެއް އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ޤާނޫނު ނަންބަރު 12/2016 (ޖިނާއީ އިޖުރާއާތުގެ ޤާނޫނު)ގެ 129 ވަނަ މާއްދާ މާނަކޮށްފައިވާ ގޮތުން އެއީ ޤަބޫލުކުރެވޭ މާނަކުރުމެއްކަމުގައި ބެލެވެއެވެ.

78. އެހެންކަމުން، މި ނުކުތާއަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އިސްތިއުނާފީ ޙާލަތު ދާއިރާތަކަށް ނުކުތާއެއްކަމަށް އަންނަނިވިކަން ނުބެލެވެއެވެ.

ނިންމަން ފެންނަގޮތް

79. އިސްވެ ބަޔާންކުރެވުނު ކަންކަން އެގޮތުގައި ހުރުމުން، މި އިސްތިއުނާފާ ގުޅިގެން އަންނަނިވި ނިންމުމެއް ނިންމަން ފެނެއެވެ. އެ ނިންމުމަކީ:

1. ކްރިމިނަލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 410,411/Cr-C/2020 ގެ ޝަރީޢަތުގައި އަބްދުﷲ އާމިން އަޙްމަދު [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފުރަތަމަ [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން މި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމާއި،

2. [illegible] ޤާނޫނަށް[41] [illegible] [illegible] އަދި އަބްދުﷲ [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 119 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ ދަށުން [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 07 (ހަތެއް) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމުމާއި، އަދި މި [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] ކްރިމިނަލް ކޯޓުން [illegible] [illegible] ނިންމުމާއި،

3. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނުގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމީމެވެ.

[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

80. މި ނިންމުމުގައި، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނަންބަރު 1 އިން 18 އަށް އަދި ނަންބަރު 72 އިން 78 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި މި ނިންމުމުގެ ނަންބަރު 79 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގައި ނިންމާފައި [illegible] ޤަރާރުކުރަމެވެ.

---

[41] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022

81. އެހެންނަމަވެސް، މި ނިންމުމުގެ 19 އިން 57 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާގުޅޭގޮތުން [illegible] ތަފާތެވެ. އެގޮތުން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

81.1 ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޢާއްމު އުސޫލު ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އިސްމާޢީލް އިޤްބާލް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[42] ގެ ޤަޟިއްޔާގައެވެ. އަދި މި މައްސަލަގައި އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފީ ނުކުތާތަކުގެ މައްޗަށް ބަލާއިރު، ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް ވ. އަޙްމަދު[43] ގެ ޤަޟިއްޔާގެ 15 ވަނަ ނުކުތާގައި ފާހަގަކުރެވިފައިވާ [illegible] ތެރެއިން އިސްތިސްނާއީ ކޯޓުން [illegible] [illegible] [illegible] އިސްތިއުނާފުކުރާ ފަރާތުން އެކަށީގެންވާ ގޮތެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިނުވާނަމަ، [illegible] [illegible] ނުކުތާއަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) ގެ 43 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން ޤާނޫނީ ސަބަބެއްގެ ނުކުތާއެއް ކަމަކަށް ނުދެކެއެވެ. އަދި [illegible] ކޯޓުގެ ނިންމުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އިސްމާޢީލް އިޤްބާލް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[44] ގެ ޤަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 25 އިން 34 ވަނަ ޕެރެގްރާފުގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލާ ޚިލާފު ނިންމުމެއްކަމަށް ބާޠިލުކުރަން ޤާނޫނީ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް ނިންމަމެވެ.

81.2 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން އިސްމާޢީލް އިޤްބާލް މުޙައްމަދު ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[45] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި ކަނޑައަޅުއްވާފައިވާ ޤާނޫނީ އުސޫލުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން [illegible] [illegible] ވ. ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލްގެ އޮފީސް[46] ގެ ޤަޟިއްޔާގައި، [illegible] [illegible]

---

[42] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާ.

[43] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/51 ޤަޟިއްޔާ.

[44] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާ.

[45] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2022/SC-A/75 ޤަޟިއްޔާ.

[46] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2023/HC-B12/15 ޤަޟިއްޔާ.

ސަރީޙުގެ ޤައުމުގެ ނަންބަރު 21 އިން 32 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކަށް ރިޢާޔަތް ކުރަންޖެހޭނެކަމަށް ދެކެމެވެ.

81.3 މިގޮތުން، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ މަރުޙަލާގެ އިޖުރާއީ ތަރުތީބު ތަބާވެފައިވޭތޯ ބަލާއިރު، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ 115 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ވަކި މައްސަލައަކާ ކުރިއަށް ގެންދެވޭނެ މައްސަލައެއްކަމަށް ކަނޑައެޅުމަށްފަހު، އެ ޤާނޫނުގެ 117 އަދި 119 ވަނަ މާއްދާއަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ހެއްކާއި ބަޔާނާ ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހަރަކާތް ހިނގަމުންދާއިރު، އެ މައްސަލައިގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ފަރާތްތަކާ މަޝްވަރާކޮށް ޖަދުވަލެއް ކަނޑައަޅައި، ބަޔާންކޮށްފައިވާ މާއްދާތަކާއި އެ ޤާނޫނުގެ 145 ވަނަ މާއްދާ އެކުލެވިގެން ތަޙުޤީޤު ކުރަންޖެހޭނެ، އެ ހެއްކަކީ ގެނެސްދޭ ހެއްކެއްކަމުގައިވާނަމަ އެ މައްސަލަ ބެލުމަށް، ތަޙުޤީޤުން ހެއްކެއްކަމަށް ކަނޑައަޅާނެކަމަށް ދެކެމެވެ. އަދި އެކަމަށް މައްސަލައިގެ އިސްތިޢުނާފު މަރުޙަލާ ނިމުމަށްފަހު ޝަރީޢަތްތަކުގައި، އިލްތިބާސް ބޭނުންކުރާނެކަމަށް، ގުޅުންހުރި އެހެންކަންތައްތަކުގެ ތަފާސީލު މަޢުލޫމާތު ސާބިތު އުފެއްދުމަށްވާ ހެކިތައް ފާސްކުރުން، އެ ހެކިތަކަކީ ބަލައިގަތުނު ހެކިތަކެއްކަމުގެ ގޮތުން ކަނޑައެޅުމަށްފަހު ޝަރީޢަތް ތަރުތީބުކޮށް ކުރިއަށް ގެންދިއުމަށް ދެކެމެވެ.

81.4 ބޭނުމަކީ އިސްތިޢުނާފު މައްސަލައިގެ އިބްތިދާއީ މަރުޙަލާގައި މަސްއޫލު ކަންތައްތައް ގޮތެއް ނިންމުމުން ދެން ނިޔާ، ޝަރީޢަތުގެ ކުރީގެ ހަރަކާތްތަކުގެ ގޮތުގެ ދާއިރާއާ ތަރުތީބު، އަދި ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދަށް ރިޢާޔަތް ކުރިތޯ އުސޫލުތަކަށް ބެލުމެވެ.

82. މި ނިންމުމުގެ 58 އިން 71 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމާގުޅިގެން ޝަރީޢަތުގެ ނުކުތާތަކެވެ. އެގޮތުން ފާހަގަކުރާ ކަންކަން ތިރީގައި އެވަނީއެވެ.

82.1 އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުގެ ސަބަބަކަށް ޖިނާއީ ގޮތެއްގައި ބަލައި، ހެއްކާ ޤާނޫނު ތަޙުޤީޤަށް ތަޙުޤީޤު ކުރަންޖެހޭކަމަށް ހަރަކާތްތެރިވެފައިވާ ޤާނޫނީގޮތުން ނުބަލައިގެ އިސްތިޢުނާފެވެ. އަދި މިގޮތުން އަމަލުކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނީ އުސޫލު ކަނޑައެޅިފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ އަދަދުގެ

[illegible] ވ. [illegible][47] ގަޟިއްޔާގައެވެ. އަދި އެ ގަޟިއްޔާގެ ނަންބަރު 18 އިން 22 އަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް ޖުމްލަކޮށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު، ޤާނޫނުގައި [illegible] އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިވުމާ ހާލަތުގައި ޤާނޫނުތައް [illegible] [illegible] އެ ޤާނޫނުތަކަށް އަމަލުކުރާ [illegible] ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

82.2 މި މައްސަލައިގެ [illegible]، މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 ([illegible] ޤާނޫނު) އަށް [illegible] [illegible] ކުރީގެ [illegible] [illegible] އިޞްލާޙުން، އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި މި މައްސަލައިގައި [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] އަދި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

82.3 [illegible]، މި މައްސަލައިގައި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] 6 ގައި [illegible] [illegible] [illegible] އެ [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

82.4 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]، [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ޤާނޫނު ނަންބަރު 11/2022 ([illegible] ޤާނޫނު) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]. އަދި އެ [illegible] [illegible]

---

[47] ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2021/SC-A/10S ގަޟިއްޔާ.

ނިންމުން ބިނާކުރައްވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި، [illegible] [illegible] [illegible] ފަރާތުގެ ހުށަހެޅުން ބަލައިގަތުމަށް ސަބަބެއް [illegible] އެ ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެނައުމަށްޖެހޭފަދަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

83. އެހެންކަމުން، ބުނެވިދިޔަ ސަބަބުތަކާއި [illegible] [illegible]، [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(410,411-2020)/2023/03 (21 ފެބްރުއަރީ 2023) [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެނައުމަށްޖެހޭފަދަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް އޮތްކަމަށް ނުފެނެއެވެ.

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލްގެ ރައުޔު

84. އަހުރެން ފަނޑިޔާރު [illegible] ޒާހިރުގެ ރައުޔާ އެއްބަސްވަމެވެ.

ޙުކުމް

[illegible]، ބުނެވިދިޔަ ސަބަބުތަކާއި [illegible] [illegible] [illegible] ކޯޓުގެ ނަންބަރު 145-B9/SHN(410,411-2020)/2023/03 [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ނިންމި ނިންމުމަށް ބަދަލު ގެނައުމަށްޖެހޭފަދަ ޤާނޫނީ ސަބަބެއް [illegible] [illegible] މި [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] ފަނޑިޔާރުންގެ [illegible] އަޣުލަބިއްޔަތުން [illegible]

މި ޤަޟިއްޔާ [illegible] [illegible] [illegible]:

ފަނޑިޔާރު މުޙައްމަދު ފައިސަލް

ފަނޑިޔާރު ހުސައިން ޝަހީދު
(ރިޔާސަތު)

ފަނޑިޔާރު [illegible] ޒާހިރު